

การวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับปัญหาน้ำเสียในประเทศไทย



นายไพศาล ภูโพบูลย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาควมหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2529

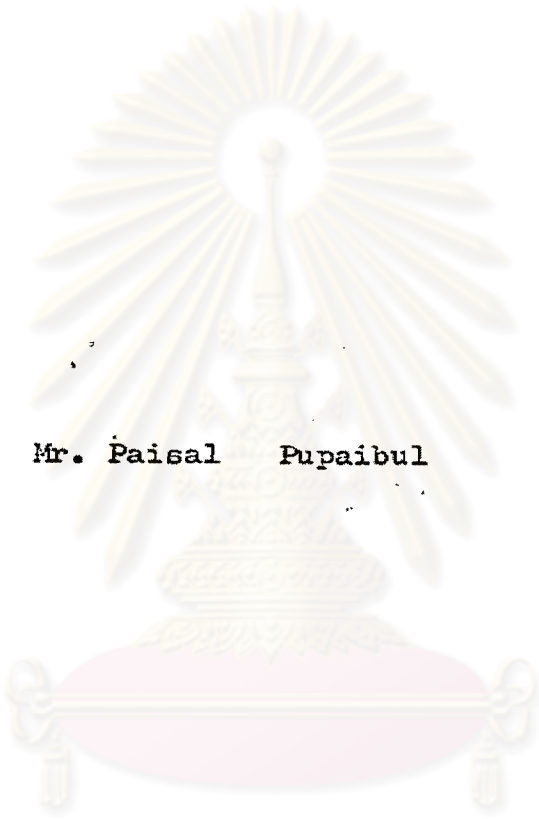
ISBN 974-566-436-7

013356

116520014

2

LEGAL ANALYSIS ON WATER POLLUTION IN THAILAND



Mr. Paisal Pupaibul

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
For the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1986

ISBN 974-566-436-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับปัญหาน้ำเสียในประเทศไทย
โดย นายไพศาล ภูโพบูลย์
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์

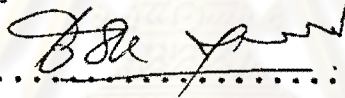
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....
น บ
.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. สรชัย พิศาลบุตร)

รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติราชการแทนรักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....


ประธานกรรมการ

(อาจารย์ อัสชัย สุขมูลศิริ)

.....

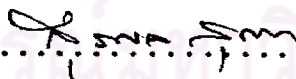

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุธามตี สัตตกมสุขย์)

.....

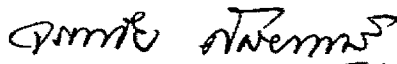

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์)

.....


กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรพล สุตารา)

.....


กรรมการ

(อาจารย์ จรณชัย สัลยพงษ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์
ชื่อนิสิต
อาจารย์ที่ปรึกษา
ภาควิชา
ปีการศึกษา

การวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับปัญหาน้ำเสียในประเทศไทย
นายไพศาล ภูโหมลย์
รองศาสตราจารย์ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์
นิติศาสตร์
2528



บทคัดย่อ

ปัญหาน้ำเสียนับเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม เนื่องจากน้ำเป็นส่วนประกอบสำคัญของร่างกาย อีกทั้งน้ำ เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตทั้งในทางอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และเกษตรกรรม ตลอดจนการประกอบภารกิจในชีวิตประจำวัน ซึ่งน้ำเหลือใช้จากทุกกิจกรรมเป็นต้นเหตุของปัญหาน้ำเสีย จนกล่าวได้ว่าสาเหตุของน้ำเสียเกิดจาก 3 แหล่งคือ น้ำทิ้งจากแหล่งชุมชน น้ำทิ้งจากแหล่งอุตสาหกรรม และน้ำจากแหล่งเกษตรกรรม

ในการควบคุมและแก้ไขมิให้แหล่งน้ำธรรมชาติเกิดการเน่าเสียนั้น จำเป็นต้องใช้ความรู้ในหลายสาขาวิชา ทั้งด้าน วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหาร รัฐศาสตร์ รวมทั้งการควบคุมและบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น นิติศาสตร์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการวางกฎเกณฑ์ เพื่อการควบคุมมิให้แหล่งน้ำเน่าเสีย อันเป็นการควบคุมที่ต้นเหตุ รวมทั้งการบังคับลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้ ตลอดจนการเยียวยาความเสียหาย (remedy) แก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนและเสียหาย อันเกิดจากการกระทำของบุคคลที่ระบายน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลลงสู่แหล่งน้ำจนก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพอนามัย ชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของบุคคลอื่น อันเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุอีกประการหนึ่ง

ประเทศไทยปัญหาน้ำเสียนับเป็นปัญหาเรื้อรังที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยพยายามหาทางแก้ไข แต่เนื่องจากขาดความเข้มงวดทางด้านรูปแบบและการบังคับใช้กฎหมาย เพราะกฎหมายที่ใช้ควบคุมและแก้ปัญหาน้ำเสียของไทยในปัจจุบันมิได้เป็นกฎหมายควบคุมสภาวะแวดล้อมทางน้ำอย่างแท้จริง อาทิเช่น พระราชบัญญัติโรงงาน เป็นกฎหมายที่

ร่างขึ้นเพื่อควบคุมการประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรม ซึ่งมีบางส่วนร่างขึ้นเพื่อป้องกัน และควบคุมมิให้โรงงานอุตสาหกรรมก่อความเสียหายแก่แหล่งน้ำธรรมชาติอันเกิดจาก การระบายของเสียจากโรงงานสู่แหล่งน้ำอันมีลักษณะเป็นกฎหมายที่มีส่วนอนุรักษ์แหล่งน้ำ เท่านั้น สำหรับในด้านการดำเนินการเพื่อลงโทษผู้ฝ่าฝืนก็เป็นไปตามที่มีบัญญัติไว้ในพระ- ราชบัญญัตินั้น ๆ รวมทั้งมีการนำกฎหมายอาญามาปรับใช้ในบางกรณี ส่วนการดำเนินคดี ฟ้อง หรือคำสันนิษฐานใหม่ทดแทนระหว่างเอกชนด้วยกันก็คงใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ ละเมิด โดยทั่วไปมาใช้บังคับ ซึ่งกรณีดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในการพิสูจน์ความผิดของ ผู้ก่อความเสียหาย

ในประเทศที่เจริญทางด้านวิศวกรรมและแก้ไขสภาวะแวดล้อมทางน้ำ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมายควบคุมและแก้ไขสภาวะแวดล้อมทางน้ำ โดยเฉพาะ โดยในกฎหมายดังกล่าวมีทั้งในส่วนที่กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ชำนาญ ควบคุมสภาพความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ ส่วนที่กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำและมาตรฐาน ที่อนุญาตให้ปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติได้ รวมทั้งกฎหมายในส่วนที่กำหนดหลักการ ดำเนินคดีหรือบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงแก่ผู้ฝ่าฝืน กฎหมายและระเบียนข้อบังคับ สำหรับประเทศไทย การนำรูปแบบของการควบคุมและแก้ไข สภาวะแวดล้อมทางน้ำยังอยู่ในระยะเริ่มต้น อาทิเช่น มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้ง ในกิจการอุตสาหกรรมการกำหนด มาตรฐานน้ำทิ้งชุมชน การกำหนดมาตรฐานชั้นของคุณภาพ น้ำ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นการเฉพาะเท่านั้น ส่วนในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการ ลงโทษผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายรวมทั้งการวางกฎเกณฑ์ให้ผู้ก่อให้ เกิดปัญหาน้ำเสียต้อง มีส่วนในความรับผิดชอบยังจะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายในส่วน ดังกล่าวนี้อีกไปและควรมี การนำหลักเกณฑ์ในการฟ้องร้องบังคับคดีกับผู้ก่อความเสียหายระหว่างเอกชนด้วยกัน โดย หลักความรับผิดเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้บังคับแทนการพิจารณาโดย อาศัยกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดทั่วไปอย่างเช่นปัจจุบัน ตลอดจนการจัดให้มีองค์กรบริหาร แหล่งน้ำ (River Authority) เป็นการเฉพาะ เพื่อการควบคุมดูแลการใช้น้ำและ การระบายของเสียลงสู่แหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการจัดเก็บภาษีการ ระบายน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำในโอกาสต่อ ๆ ไป ดังเช่น แนวนโยบายและวิธีปฏิบัติในประเทศ ที่เจริญก้าวหน้าทางด้านวิศวกรรม และแก้ไขปัญหาน้ำเสียดังกล่าวแล้ว

Thesis Title Legal Analysis on Water Pollution in Thailand
Name Mr. Paisal Pupaibul
Thesis Adviser Associate Professor Sunee Mallikamari
Department Law
Academic Year 1985



ABSTRACT

Water pollution is one of the most serious issue of environmental problems. Water is essential to life and indispensable element in industry, commerce and agriculture. Discharged waste water from domestic, industrial and agricultural uses is the main source of water pollution created by human activities.

In order to control and improve the quality of natural water resources, the integration of knowledges in science, sanitary engineering, economics, public administration and political science is needed. However, Legal control is indispensable as it is one of the major topic which has to be taken into consideration. Legal enforcement is necessary to control the water pollution by means of punishment of these who do not abide by environmental quality standards. It is also used to remedy any pollution damage upon people.

During the past, the Royal Thai Government do realize the water pollution problem and try to solve it but has not been successful because the laws and regulations which purported to deal with polluted water is not really the law to control water environment. For example, the Factory Act of 1969 is the law which

is intended mainly to control industrial activities. Only some parts of it prevent and restrict factories from polluting natural water resources by draining waste water into the water resource. As for the sanction, the Act provides some specific measures. In some cases, the Criminal Code is applied. In civil action for damages, the Civil and Commercial Code, specifically tort law, applies. Such application brings about the problem on burden of proof.

In the developed countries, such as the United States of America, Japan, etc ; the specific laws which control and improve environmental condition, especially water pollution are enacted and prescribe authorities of the organization which is involved in water resource control. The laws also identify water quality standards and the discharge of effluents as well as legal sanction. As for Thailand, the study shows that the model of control and improvement of water environment has just been introduced to the system. The legal sanction and laws imposing responsibility to water effluents are to be amended. In addition, the principle of strict liability should replace the general principle of tort law in civil action for damages. This thesis also recommends the establishment of River Authority, as set up in other countries, to deal with the water resources directly.

กิตติกรรมประกาศ



วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออันมีค่าจาก บุคคลหลายท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนให้ข้อมูลรายละเอียดแก่ผู้เขียน จนวิทยานิพนธ์สามารถสำเร็จลุล่วงดังที่ปรากฏนี้ โดยเฉพาะท่าน รองศาสตราจารย์ สุนีย์ มัลลิกะมาส ซึ่งได้ให้ความเมตตากรุณาต่อผู้เขียนมาโดยตลอด นับตั้งแต่ให้คำแนะนำ และเสนอแนวทางในการเขียน ตลอดจนเสนอแนะข้อคิดต่าง ๆ จนทำให้ผู้เขียนเกิดความ กระจ่างในการเขียน และที่สำคัญที่สุดท่านได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ แม้ท่านจะมีภาระหน้าที่การงานอื่นมากมาย ความกรุณาของ ท่าน มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้เขียนรู้สึกสำนึกในพระคุณ ของท่านมิรู้ลืม

ขอขอบพระคุณท่าน อาจารย์ จรณชัย ศัลยพงษ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าของ ท่าน แก่ไขข้อบกพร่อง และแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ข้าพเจ้าเปรียบเสมือนเป็นอาจารย์ ที่ปรึกษาของข้าพเจ้าอีกท่านหนึ่ง ในขณะที่ท่าน รองศาสตราจารย์ สุนีย์ ฯ อาจารย์ที่- ปรึกษา เดินทางไปต่างประเทศ รวมทั้งขอขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรพล สุฑาร่า แห่งภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์แก้ไขและแนะนำในคำนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งสละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบอีกด้วย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.สุธามณี สัตตบุศย์ และท่านอาจารย์ ธีชัย ศุภผลศิริ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านเป็น กรรมการสอบ ตลอดจนให้คำแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะสำเร็จลุล่วงลงไม่ได้ หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์จาก ข้อมูลและการแนะนำจาก คุณสมนึก รัชทอง, คุณอนันต์ แสนคุ้ม, คุณนิพัทธ์ โขสีรัตน์ คุณพรทิพย์ ปิ่นเจริญ, คุณทนาง ตันติธีรวิทย์ และ ดร. ธีรยุทธ ภูเพ็ชร รวมทั้ง เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอีกหลายท่าน อีกทั้ง คุณบุญของ ไล้วงศ์วัฒน์, คุณอิสสระ โชติบุรการ แห่งกองสิ่งแวดล้อมโรงงาน กรมโรงงาน-

อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และ กุศลสมาธิ ชาวณีย์ เจ้าหน้าที่สำนักงาน
 ระบายน้ำ, กรุงเทพมหานคร, กุศลสุนันท์ วงศ์วิทยากิจร เจ้าหน้าที่ศูนย์วิเคราะห์และ
 ประสานแผนปฏิบัติการ กองวางแผนเทคโนโลยีและสิ่งแวดลอม สำนักงานคณะกรรมการ
 ทักษะการเสริมธุรกิจ และสังคมแห่งชาติ และ กุศลทรงพล สว่างหงส์ ผู้ช่วยผู้พิทักษ์
 ประจำกระทรวง ฯ ที่ได้กรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนําค้นข้อมูล รายละเอียด ตลอดจน
 เอกสารและหนังสืออันมีค่ายิ่งต่อการค้นคว้า และวิจัยในครั้งนี้ ตลอดจนขอขอบคุ
 ร้อยเอกหญิง กวางสุภา, ขันระงับพาล แห่งกองบัญชาการทหารสูงสุด เพื่อนของผู้เขียน
 ที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อคำปรึกษาต่างประเทศบางส่วน จนวิทยานิพนธ์สำเร็จลง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้าง ขอขอบ
 ความดีเหล่านี้ แต่ผู้มีพระคุณคือผู้เขียนมาตลอด อาทิเช่น บิดา มารดา ที่ได้ให้
 การอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษากับผู้เขียนจนถึงขั้นนี้ ตลอดจนครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์
 ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียนทุกระดับชั้น รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตา
 กรุณา ตลอดจนให้การสนับสนุนแก่ผู้เขียนจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง แต่หากวิทยา
 นิพนธ์นี้ มีความบกพร่องไม่สมบูรณ์ด้วยประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับความบกพร่องนั้นไว้
 แต่เพื่อผู้เฝ้า

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
บทที่ 1. บทนำ	1
/ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
/ ความสำคัญของน้ำ	1
/ วิฤตติการก้น้ำเสียในอดีตของต่างประเทศ	3
ประเทศญี่ปุ่น	3
ประเทศสหรัฐอเมริกา	7
/ วิฤตติการก้น้ำเสียในประเทศไทย	10
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	12
ขอบเขตของการวิจัย	12
วิธีดำเนินการวิจัย	13
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	14
บทที่ 2. นิเวศน์วิทยาเกี่ยวกับน้ำ	15
ความหมายของนิเวศน์วิทยา	15
สิ่งแวดล้อม	15
มลพิษ	16
ระบบนิเวศน์วิทยาของน้ำ	18
การทำริสทุทธ์ด้วยตัวเองของน้ำ	19
ความหมายของมลพิษทางน้ำ	20
/ ชนิดของน้ำเสีย	22

องค์ประกอบที่สำคัญที่ใช้อธิบายมาตรฐานคุณภาพน้ำ	26
✓ ผลกระทบอันเกิดจากปัญหาน้ำเสีย	29 ✓
✓ ด้านการประมง	29
✓ ด้านการผลิตน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค	30
✓ ด้านการเกษตร	30
✓ ด้านความสวยงามและการพักผ่อนหย่อนใจ	31
✓ ด้านการสาธารณสุข	31
แหล่งกำเนิดของปัญหาน้ำเสีย	32
น้ำทิ้งจากแหล่งชุมชน	32
น้ำทิ้งจากแหล่งอุตสาหกรรม	33
น้ำทิ้งจากแหล่งเกษตรกรรม	34 ✓
บทที่ 3. รัฐกับปัญหามลภาวะของน้ำ	36
✓ ปัญหาน้ำเสียในประเทศไทย	36 ✓
นโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านน้ำของประเทศไทย	43 ✓
แนวทางในการพัฒนาการใช้น้ำเพื่อการพัฒนาชุมชนและอุตสาหกรรม	49
องค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	52
1. คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	56
2. สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	63
การป้องกันและวางแผนควบคุมปัญหาน้ำเสียขององค์กรควบคุมสภาวะ	
- แวดล้อม	72
อำนาจของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในการบริหารการควบคุม	
สภาวะแวดล้อม	75
1. การดำเนินการผ่านประธานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	75
2. การดำเนินการผ่านคณะรัฐมนตรี	76
นโยบายและมาตรการการพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านน้ำผิวดินที่มีใช้ทะเลของ	
ประเทศไทย	79
1. นโยบายและมาตรการด้านน้ำผิวดินที่มีใช้ทะเล	80
2. ทฤษฎีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านน้ำ	84

ก. มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมของน้ำที่เป็นอยู่	84
ข. มาตรฐานปริมาณความเสื่อมคุณภาพของน้ำที่อนุญาต ให้ปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม	85
การดำเนินการกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในประเทศไทย	86
1. มาตรฐานคุณภาพน้ำที่องค์กรควบคุมกิจกรรมเฉพาะกำหนด กำหนดขึ้น	86
1.1 มาตรฐานน้ำทิ้งอุตสาหกรรมตามประกาศกระทรวง อุตสาหกรรม ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2521)	86
1.2 มาตรฐานน้ำทิ้งอุตสาหกรรมตามประกาศกระทรวง อุตสาหกรรม ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2525)	87
1.3 มาตรฐานน้ำทิ้งอุตสาหกรรมตามประกาศกระทรวง อุตสาหกรรม ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2525)	87
2. มาตรฐานคุณภาพน้ำที่องค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมแก้ไขสภาวะ แวดล้อมกำหนดขึ้น	88
2.1 การกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำของคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	89
2.1.1 การใช้มาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้ง	89
2.1.2 การใช้มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ	90
2.2 การกำหนดมาตรฐานน้ำทิ้งชุมชนของประเทศไทย	92
2.2.1 ความจำเป็นในการกำจัดน้ำทิ้งชุมชน	92
2.2.2 เหตุผลของการกำหนดมาตรฐานน้ำทิ้งชุมชน ..	95
2.3 การกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำผิวดินที่มีใช้ทะเล ..	97
2.3.1 การกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำผิวดินที่ มีใช้ทะเลของประเทศไทย	98
2.3.2 การกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ ธรรมชาติของประเทศไทย	102

บทที่ 4	กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมและแก้ไขปัญหาน้ำเสีย	104
	ประเภทของน้ำเสียตามแหล่งที่เกิด	104
1.	น้ำเสียที่เกิดจากการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งชุมชน	105
2.	น้ำเสียที่เกิดจากการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งอุตสาหกรรม	105
3.	น้ำเสียที่เกิดจากแหล่งเกษตรกรรม	106
	การควบคุมและแก้ไขปัญหาน้ำเสีย	107
1.	การควบคุมน้ำเสียจากการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งชุมชน	108
1.1	ที่มาของน้ำเสียจากแหล่งชุมชน	108
1.2	กฎหมายที่ใช้ควบคุมแก้ไขน้ำเสียจากน้ำทิ้งชุมชน	108
1.2.1	กฎหมายทั่วไป	109
	ก. กฎหมายอาญา	109
	ข. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์	115
1.2.2	กฎหมายที่มีส่วนควบคุมปัญหาน้ำเสียจากแหล่งชุมชน	119
1.3	หน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมและบังคับใช้กฎหมาย	134
1.4	อุปสรรคและปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย	134
2.	การควบคุมน้ำเสียจากน้ำทิ้งของแหล่งอุตสาหกรรม	137
2.1	ที่มาของน้ำเสียจากแหล่งอุตสาหกรรม	138
2.2	กฎหมายที่ใช้ควบคุมแก้ไขน้ำเสียจากแหล่งอุตสาหกรรม	139
2.3	หน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมและบังคับใช้กฎหมาย	143
2.4	อุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมาย	147
3.	การควบคุมน้ำเสียจากการประกอบกิจการด้านเกษตรกรรม	152
3.1	ที่มาของน้ำเสียจากแหล่งเกษตรกรรม	152
3.2	กฎหมายที่ใช้ควบคุมแก้ไขน้ำเสียจากแหล่งเกษตรกรรม	155
3.2.1	กฎหมายควบคุมการทำลายแหล่งน้ำจากกิจการด้านเกษตรกรรม	156

3.2.2	การควบคุมโดยการขึ้นทะเบียนวัตถุมีพิษ ที่ใช้ในการเกษตร	160 160
3.3	หน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมและบังคับใช้กฎหมาย	163 ✓
3.4	อุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมาย	164
	การแก้ไขและเยียวยาความเสียหายจากปัญหาน้ำเสียของประเทศไทย	166
1.	การแก้ไขความเสียหายโดยกฎหมายมหาชน	167
1.1	การร้องทุกข์ หน่วยงานที่รับเรื่องราวร้องทุกข์	169 169
1.2	การดำเนินคดีในศาลโดยกฎหมายมหาชน	172
1.3	การฟ้องร้องให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงการดำเนินงาน	175
2.	การเยียวยาความเสียหายจากปัญหาน้ำเสียโดยกฎหมาย เอกชน	176
2.1	การดำเนินคดีทางศาลตามสิทธิในชีวิตร่างกายและ ทรัพย์สิน	177
ก.	สิทธิในการฟ้องคดีตามหลักละเมิดทั่วไป	177
ข.	หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด	183
	การควบคุมและกำจัดน้ำเสียในต่างประเทศ	186
1.	ประเทศเยอรมัน	187
2.	ประเทศอังกฤษ	188
3.	ประเทศสหรัฐอเมริกา	190
4.	ประเทศญี่ปุ่น	199
บทที่ 5	การศึกษาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาน้ำเสียของประเทศไทยเฉพาะกรณี การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาน้ำเสียในคลองหลอดจากการระบายน้ำทิ้ง ของแหล่งชุมชน	210 ✓ 210

1. สาเหตุของการเน่าเสียของน้ำในคลองลต	211
2. องค์กรผู้รับผิดชอบกับการแก้ไขปัญหา	212 ✓
3. การบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขความเน่าเสียของน้ำอันเกิด จากน้ำทิ้งชุมชน	215
4. การแก้ไขเยียวยาความเสียหาย	217
การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาน้ำเสียในแม่น้ำแม่กลองจากการระบายน้ำทิ้ง ของแหล่งอุตสาหกรรม	219
1. สาเหตุของน้ำเสียในแม่น้ำแม่กลอง	220
2. องค์กรผู้รับผิดชอบกับการแก้ปัญหา	222
2.1 การปฏิบัติงานของกรมอนามัย	222
2.2 การปฏิบัติงานของกรมโรงงานอุตสาหกรรม	223
3. การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่รับผิดชอบ	224
ผลกระทบจากการสั่งปิดโรงงานบริเวณสองฝั่งแม่น้ำ แม่กลอง	225
4. การแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น	226
4.1 การแก้ไขโดยฝ่ายบริหาร	226
4.2 การดำเนินการเยียวยาทางกฎหมายเอกชน	228
การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาน้ำเสียในคลองดำเนินสะดวกจากการทำลาย แหล่งน้ำของการเกษตรกรรม	230
1. สาเหตุของน้ำเสียในคลองดำเนินสะดวก	230
2. องค์กรผู้รับผิดชอบกับการแก้ปัญหา	231
3. การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่รับผิดชอบ	231
4. การแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น	232
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	233
ข้อสรุป	233
ข้อเสนอแนะ	247
บรรณานุกรม	264 ✓
ภาคผนวก	278
ประวัติผู้เขียน	312